

VID

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3

2. Vid bemutatása 4

3. Örökségünk 5

4. Építészeti útmutató 6

Telepítés

Tetőhajlásszög

Magasság

Tetőforma

Színek

Kerítések

Kertek

Anyaghasználat

Ajtók, ablakok

Tornácok

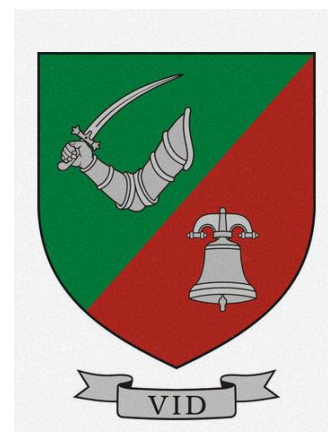
Homlokzatképzés

5. Mai példák 17

6. Utcák, terek 18

7. Hirdetések, reklámtáblák 19

8. Impresszum 20

BEVEZETÉS

1

Vid településképi arculati kézikönyve abból a célból készült, hogy a község természeti adottságait, történelmi és kulturális értékeit bemutassa. Továbbá irányt kíván mutatni ahhoz, hogy a ma ismert településképet megőrizve hogyan, milyen módon építkezzenek vagy újítsanak fel Viden.

A dokumentumnak szemléletformáló célja is van. Hangsúlyozni szeretnénk azt a tényt, hogy bármilyen építkezés, hatással van mind az adott utca, mind a település összképére. Ebből a szempontból ajánlott az építőknek megfontolniuk,

hogy milyen külső megjelenéssel ruházzák fel ingatlanjukat. Javasoljuk a közösségi gondolkodásmód elsajátítását.

A kézikönyvet egy folyamatosan bővülő dokumentumnak szánjuk, nem tekintjük lezártnak. Javaslatokkal élünk különböző építési megoldásokra az építőanyagoktól kezdve a színekig, mindezt a helyi építészeti hagyományokra alapozva, a településképet elsődleges szempontnak véve. Kiegészítő ábrákkal illetve a községben készült fényképekkel kívánjuk szemléletesebbé tenni ajánlásainkat. Más településekről származó, Viden kerülendő példákat is ismertetünk.

Reméljük, e településképi arculati kézikönyvvvel segítségére leszünk az építkezni vagy felújítani készülőeknek!

VID BEMUTATÁSA

2

Veszprém megyében található, a járásszékhely Devecsertől közúton 19, Pápától délnyugatra 17 kilométerre. Szláv személynévből eredeztethető neve: Vlasinból Oláson, majd Alásöny lett.

Vid és környéke a bronzkorban is már lakott hely volt, a mai községtől délre feltárt urnasíros temető leletei ezt bizonyítják. Először 1240-ben említették oklevelek Olosun, majd Olosun alakban; 1393-ban Vildként, később pedig egy birtokperrel kapcsolatos oklevélben Védként fordult elő. A középkor folyamán még találkozhatunk vele Vid, Vild, Vidi neveken, 1488-ban pedig Nagh Alasonként.

A török időkben javarészt evangélikusok éltek Viden, a jobbágyfelszabadításig kismemesi falu volt. A hódoltság alatt a környékbeli településekhez hasonlóan elnéptelenedett, csupán 1749-ben települt újra. Az újra letelepedés illetve betelepítések folyamán katolikusok magyarok is a településre kerültek. Vályi András statisztikus-geográfus a XVIII. század végén bemutatta a kis falut: „*magyar kisdud falu Veszprém Várm. földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kis Szőlőshöz 1/2 órányira; Dobronnak filiája; határja 2 nyomásbéli, földgye terem rozsot, búzát, és mindenféle tavaszt Somlyón szőlőket bírnak, mellyeknek boraival, és marhákkal is kereskednek; erdejek szép van*”

A második katonai felmérés (1806-1869)

Fényes Elek földrajzi író 1851-ben jellemezte Videt: „*magyar falu, Veszprém vgyében, Csecséhez 1/2 órányira, ut. p. Pápa, 258 kath., 63 evang. lak., termékeny róna határral*” 1910-ben 345 magyar lakosából 233 római katolikus, 110 evangélikus volt. Az első világháborúban 9-en, a másodikban 10-en sosem tértek haza. 2015-ben már csupán 129-en éltek a településen.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

Vid három út csomópontjánál jött létre a Hajagos-patak közelében. Ezen utak közül viszont csak az északnyugat-délkelet irányú Úttörő illetve Petőfi utca mentén alakultak ki a vidéken jellemző szalagtelkek és épültek rájuk hosszúházak. Az imént említett két út mentén kijebb valamint a harmadik irányba nem építkeztek már, mivel a Hajagos-patak illetve kis mellékveze a községtől északra nem teszik lehetővé árterületük révén. Az épületek a telek-oldalhatárok mentén helyezkednek el, többségük a kerítés vonalában, előkert nélkül.

A településen javarészt régi építésű házak találhatók a hagyományos megjelenési jegyeket magukon viselve. Ilyenek például a kéménylyukak az oromzaton vagy az utólagos kibővítések (hozzáépítések) a hátsó kert irányában. Amely épületek nem régi, népi stílusúak, azok a szocialista kockaházak. A „vidéki panelek” négyzetes alaprajzúak, sátoztetővel, háromosztatú ablakokkal. Részben vagy teljesen felújított épületeket alig találni, új építésűeket pedig egyáltalán nem láttunk a terepbejárás alkalmával.

Szentháromság templom

A XVIII. század végén épült római katolikus templom barokkstílusú, előtornyos, tagolt tömegű, szabadon áll az utca és a tér által határolt, zárt területen. A műemlék épület egyhajós, egyenes záródású szentélye nyugati oldalához sekrestye kapcsolódik.

Természeti adottságok

A település külterületén a Hajagos-patak középső szakasza természetközeli képet mutat, szinte végig galériaerdő kíséri.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A magyarországi kis településeknek egyedi atmoszférája van, általában a természetközelség, a csend, a nyugalom jellemzi őket. Ehhez nagyban hozzájárul az épített környezet minősége is. Ebben a fejezetben útmutatás található az irányadó elvekre, melyeket célszerű figyelembe venni. Így őrizhető meg az utókor számára az építészeti érték.

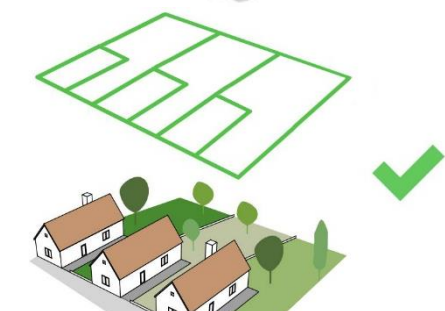
TELEPÍTÉS

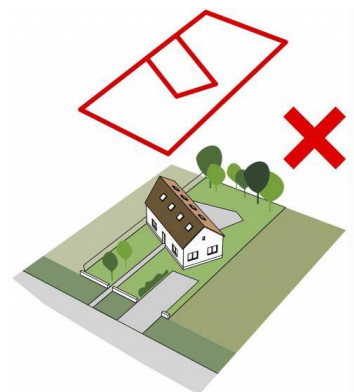
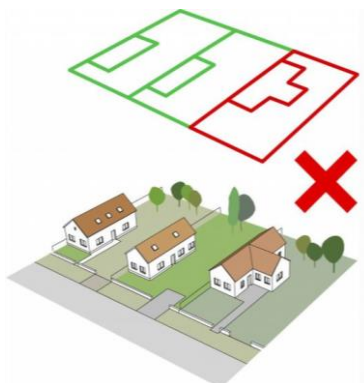
Viden az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, a telken belüli elhelyezkedés pedig az utcára merőleges rendszerű, sok helyen utcafrontos homlokzatokkal.

Indokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől, és nagyobb mértékben hátrahúzni nem javasolt.

Néhol az utcától azonos távolságra visszahúzott elrendezés jellemző. Itt ettől eltérő beépítés szintén nem javasolt. Az egyvonalban lévő házak adják a harmonikus utcaképet. Nem javasolt jelszerű lakóházat tervezni.

A harmonikus utcakép érdekében a kerítések vonalának és tömegének folytatásával egységes települési arculat érhető el. Az épületek traktusszélességének és -magasságának azonossága az utcák térfalát határozza meg.

Vid hagyományos falusi utcakép jellegét a csend, a barátságos, családias légkör jellemzi.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A településen a meglévő lakóépületek tetőhajlásszöge általában 35-45 fok között van. Új házak építésekor, felújításkor ügyeljünk arra, hogy hasonló tetőhajlásszöggel készüljenek, mint a környezetükben lévők.

MAGASSÁG

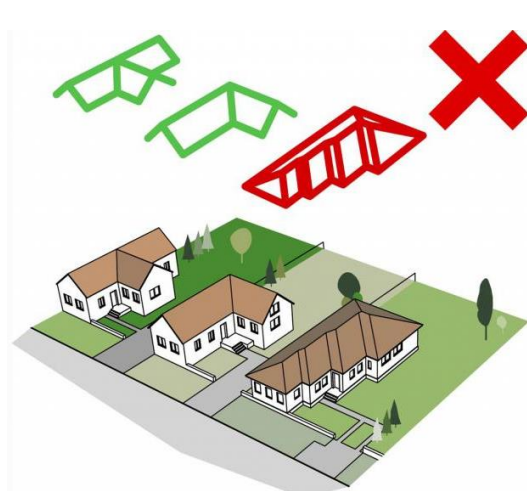
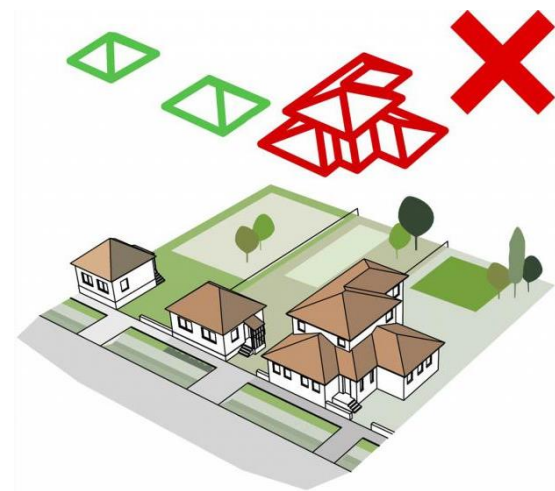
Településképi szempontból indokolt, hogy a jelenlegi szövetbe újonnan beilleszteni kívánt házak hasonló építménymagassággal épüljenek, mint a már meglévő épületek.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák az egyszerű, hagyományos tetőszerkezetek, de jól működő nyereg- vagy sátoztetők. Ezek a legelterjedtebbek a magyarországi településeken, hiszen szerkezetük stabil és időtálló. Azonos tetőformák alkalmazásakor közel azonos magasságra kerül az eresz és a tető gerince; a harmóniát nem bontják meg tetőfelépítmények, így nyugodt utcakép jön létre. Magasságuknak köszönhetően az utólagos tetőtér-beépítés is jellemző, így nincs szükség plusz emeleti szint ráhúzására.

Eltérő hajlású tetőforma alkalmazásakor az utcakép egysége, harmóniája megtörik. Új ház tervezésénél a szomszédos épületek figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez. A nyeregtetős házból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület. Minden esetben a településképg megőrzése az elsődleges szempont, attól eltérni nem ajánlott.

A hazai gyökerek nélküli „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem javasolt.

SZÍNEK

Az épületek színvilága többnyire fehér vagy világos színű. Nem javasolt az élénk, kirívó vagy akár sötét színek használata. Követendő a természetközeli, illeszkedő földszínek alkalmazása. Azokat a színeket kell előnyben részesíteni, amik a használt anyagokkal és a természetes építőanyagok színeivel harmonizálnak. Javasolt a látszó téglafelületek, természetes kő- és faburkolatok alkalmazása a homlokzati felületek egy-egy részletén. A rikító fémlemezfedések és szokatlan burkolatok használata kerülendő.

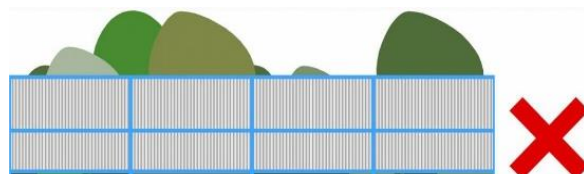

Példa a megfelelő és illeszkedő színhasználatra. Javasolt a fehér vagy a világos pasztellszínek használata, sötét színű fa nyílászárókkal, vöröses cserépfedéssel.

Példa a nem javasolt homlokzatszínezésre. A képen is látható, hogy nagyon eltérő, nem illik a környezetébe.

KERÍTÉSEK

A település nagy részén inkább az áttört kerítések a jellemzők. Anyagában megtalálható a fa és a régi kovácsoltvas is.

Előfordul az utcafronti kialakításnál az épülettel együtt falazott, épített kerítés is. Ezeket a kerítéselemeket érdemes a ház színével egyező vagy világos színű vakolt, esetleg nyerstégla felülettel ellátni, felújítani. A kezeletlen felületű beton elemes tömör kerítés kerülendő vagy színezéssel javasolt. A színhasználatot illetően a kerítések esetében is kerülendők a rikító színek és anyagok.

Példa a településen a kerítés kialakítására. A fa kerítés természetes hatással bír, színeiben pedig harmóniában van a környezettel.

KERTEK

A növényalkalmazást befolyásolja a régióra jellemző eredeti vegetáció, mely itt a cseres-kocsánytalan tölgyes társulás, illetve helyenként a gyertyános kocsánytalan tölgyes, tehát ezek állományalkotó fajai közül érdemes válogatni. Jól alkalmazhatók a névadó fajok, a csertölgy (*Quercus cerris*) és a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) főként parkokban méretükből adódóan, míg az elegyfajok fajtái alkalmasak kiskertekbe is. Ilyen például a korai juhar (*Acer platanoides*), melynek előnye, hogy igénytelen, ellenálló és számos közkedvelt fajtája ismeretes. Akár utcafásításra is alkalmas a gömb koronájú 'Globosum', de népszerű a keskeny koronát nevelő 'Fairview' és az oszlopos 'Columnare' is. Nagytermetű fajtái – úgy mint a 'Crimson King', 'Fassen's Black', 'Emerald Queen' és 'Cleveland' – pedig kiválóak parkfának. Juharok közül még a mezei juhar (*Acer campestre*) gömb koronájú 'Nanum', valamint 'Elsrijk' és 'Red Shine' fajtái is bátran javasolhatók, hiszen jó alkalmazkodóképességűek, akár utcásorfának is használhatók, sőt még sövény is nevelhető belőlük.

Utóbbinak ráadásul különlegessége, hogy levelei kihajtáskor vörös színűek. Kőrsek közül a virágos kőris (*Fraxinus ornus*) is választható közterületre és kertekbe egyaránt, fajtái közül egyik legnépszerűbb a gömb koronájú 'Mecsek', melyet utcafásításra gyakorta alkalmaznak. A társulás szerves részét képezik a galagonyák is, melyek közül a kétbibés galagonya (*Crataegus laevigata*) 'Paul's Scarlet' fajtája említendő meg gyönyörű, kármínpiros virágzatával. Kismértékben ugyan, de megjelennek a kistájon a hársfélék (*Tilia* sp.) és a közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*) is. A hársak között számos népszerű, jó alkalmazkodóképességű, kompakt fajtát ismerünk, mint például a *Tilia cordata* 'Greenspire' vagy éppen a *Tilia tomentosa* 'Teri' és a 'Zentai Ezüst'. A gyertyánt pedig elsősorban sövényként alkalmazza a kertépítészet, gyorsan nő, a metszést jól tűri és kedvező tulajdonságai közé tartozik még, hogy elszáradt leveleit nem hullajtja le, télen is takar velük.

Utóbbinak ráadásul különlegessége, hogy levelei kihajtáskor vörös színűek. Kőrsek közül a virágos kőris (*Fraxinus ornus*) is választható közterületre és kertekbe egyaránt, fajtái közül egyik legnépszerűbb a gömb koronájú 'Mecsek', melyet utcafásításra gyakorta alkalmaznak. A társulás szerves részét képezik a galagonyák is, melyek közül a kétbibés galagonya (*Crataegus laevigata*) 'Paul's Scarlet' fajtája említendő meg gyönyörű, kármínpiros virágzatával. Kismértékben ugyan, de megjelennek a kistájon a hársfélék (*Tilia* sp.) és a közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*) is. A hársak között számos népszerű, jó alkalmazkodóképességű, kompakt fajtát ismerünk, mint például a *Tilia cordata* 'Greenspire' vagy éppen a *Tilia tomentosa* 'Teri' és a 'Zentai Ezüst'. A gyertyánt

pedig elsősorban sövényként alkalmazza a kertépítész, gyorsan nő, a metszést jól tűri és kedvező tulajdonságai közé tartozik még, hogy elszáradt leveleit nem hullajtja le, télen is takar velük.

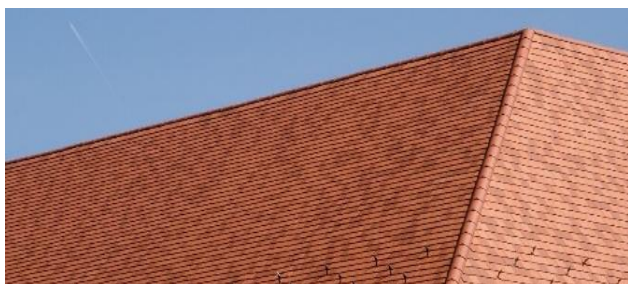
Cserjefélék tekintetében javasolható a sövénynek alkalmas közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*), mely ellenálló, metszéssel jól alakítható. Bátran telepíthetjük a közönséges mogoró (*Corylus avellana*) alapfaját, illetve fajtáit is, melyek igazán különlegesek. A 'Fuscorubra' például bordó színével, a 'Contorta' pedig különleges habitusával díszít. Jó választásnak bizonyulnak a különböző somok (*Cornus* sp.) is, fő díszítőértéküket színes vesszőik adják, melyek a téli kertek különlegességei. Közülük a veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) 'Midwinter Fire' és 'Winter Beauty' fajtái javasolhatók, illetve a húsos som (*Cornus mas*) is megemlíthető, melynek termései nem csak díszítőértéket képviselnek a kertben, hanem fogyaszthatóak, ízletesek is. Fajtái közül a 'Jolico', az 'Őszi Tűz' és a 'Kazanlak' népszerűek. A gyümölcsféléknek ezen felül is helyük van a kertekben, a szőlőtermesztés kifejezetten jellemző a térségre, de alma, dió, körte is bátran termesztendő.

Az előkertekbe bátran ültethetők virágágyai rózsák, illetve különböző évelők pl. pompás kúpvirág (*Rudbeckia fulgida*), őszi rózsák (*Aster* sp.), valamint egynyáriak is, mint például a kokárdavirág (*Gaillardia pulchella*) vagy a borzas kúpvirág (*Rudbeckia hirta*) gyönyörű magyar nemesítésű fajtái, melyek színpompás látványt nyújtanak.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép, nád, természetes pala tetőhéjalás javasolt. A színek harmonikus egymásmellettsége jelentősen növeli az épület esztétikai megjelenését.

Homlokzatokon a vakolat mellett megjelenhet a fa vagy a tégl.

Terek burkolataként aszfalt és beton helyett a térburkolat célszerű.

Kerülendő a településképi és környezetvédelmi szempontból is káros hullámpala.

AJTÓK, ABLAKOK

Egy-két ablakkal a legegyszerűbb házak is rendelkeztek. Ha egy ablak volt, az az utcai fronton helyezkedett el, általában aszimmetrikusan, a belső sarokhoz közel, a második szobaablak az udvarra nézett. A szobaablakok az 1860-70-es évekig nagyon kicsik voltak. Szerkezetük összefügg az alkalmazott faltechnikával, ács- vagy pallótokosak, a földfalú épületek esetében a tok független a falszerkezettől. A XIX. század második feléig az ablakokat külső fatáblák védték. Köztük előfordultak egyszárnyú, hevederes keményfatáblák is, de a fennmaradt példányok többsége kétszárnyú és betétes szerkezetű. A múlt századdal lezárult a kő ablakkeretek és vas ablaktáblák kora is. A kőkeretek paraszti alkalmazására jobbra csak a XIX. század elejétől került sor a Balaton-felvidéken, Tokaj-hegyalján, Eger és Buda környékén. A XIX. század közepétől megnőtt az ablakok száma és mérete, igényesebb asztalos szerkezeteket kezdtek alkalmazni. Gazdagabb vidékeken elterjedt a palló- és kapcsolt gerébtokos, kétrétegű, 70-80 cm magas ablak. Az ablaktok borított, az ablakszárnyak 3-3 üvegtáblából állnak. Néhol már zsalugáter védi őket, ami nagyobb mértékben a XIX-XX. században vált népszerűvé.

A parasztház ablakai a XX. században változatos képet mutattak. A hagyományos formák tovább éltek, de korántsem a legfejlettebb szerkezetek jellemezték az egész országot. A gerébtokos szimpla ablak néhol még az utcafrontos „polgárházakon” is megérte az 1950-es éveket. Ekkortájt új fordulat következett; a kisipari ablakok átadták helyüket a gyárilag készült, új típusú nyílászáróknak, köztük az 1970-es évekig uralkodó, előnytelen megjelenésű hármasablaknak.

TORNÁCOK

A településen a régi idők hagyományőrző tornácos parasztházaira kevés példát találunk. A népi építészetnek – éppen az utóbbi évtizedek felgyorsult fejlődése következtében alig maradt emléke. De a megmaradt épületek is arról tanúskodnak, hogy eredetileg sem lehetett a faluban különösebben kvalitásos népi építészet.

Példák a településen található parasztház jellegre, melyek tornác nélküli típusok. A főhomlokzatok az utcára néznek és azzal egy vonalban helyezkednek el.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az utcai homlokzat az épület arca, nagy szerepe van az első benyomás kialakításában. Törekedni kell a térségre jellemző, hagyományos arányokra nem csak a homlokzat egészét tekintve, de a rajta lévő nyílások esetében is. Anyaghasználatban a természetes anyagokra kell törekedni, melyek közel állnak a település szelleméhez.

A hagyományos magyar falvak népies házai általában fehérre vakoltak voltak. Az utcai homlokzaton az ornametikákat eltérő színezéssel hangsúlyozták.

MAI PÉLDÁK

5

RÉGI, NÉPI ÉPÍTÉSZETI KARAKTERT HORDOZÓ ÉPÜLETEK FELÚJÍTÁSA VAGY ÚJ ÉPÍTÉSŰ ÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE HAGYOMÁNYOS ÉPÜLETEK KÖRNYEZETÉBEN

A régi, népies parasztház felújításakor törekedjünk az értékmegőrzésre, az arányok megtartására és a színekre. Az utca felőli homlokzaton hagyjuk meg az épület karakterét. Terjeszkedni inkább hátrafelé lehet, és a nagyobb felnyitásokat, ablakokat is az udvar felé alakítsuk ki. Rengeteg példát találunk a mai kor igényeinek megfelelően felújított hagyományos, népies épületekre az ország egész területén.

Példa a Vid építészeti karakteréhez, hangulatához illeszkedő felújított épületekre.

A hagyományos parasztházak felújításánál a legfontosabb szempont az értékmegőrzés illetve az eredeti karakterek és stílusjegyek újraélesztése. Az nyílászárók (ajtók, ablakok) arányát tartsuk meg. Anyaghasználatban mindenképp a természetes anyagok domináljanak.

UTCÁK, TEREK

6

A település főutcája a Dózsa György utca. A falunak ezen az utcáján találhatóak a közfunkciót ellátó egységek, mint például a polgármesteri hivatal vagy az evangélikus templom. A kis településnek nincs nagyobb főtere vagy centruma, egyutcás kis falu. Utcái falusias jellegéből adódóan csendes, nyugodt és rendezett településképet mutatnak.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

7

A településen a minden színben pompázó színes reklámtáblák, feliratok, fényreklámok helyett a hagyományos cégek vagy ahhoz hasonló, visszafogott megjelenésű stílusos táblák elhelyezése javasolt. Ezeken a cégeken vagy táblákon sokszor csak közérthető szimbólumokkal hívják fel a figyelmet az adott tevékenységre. Visszanyúlnak a hagyományokhoz, felhívják a figyelmet az ősi mesterségekre, és nem bontják meg az épületek homlokzatait.

A színes, nagyméretű molinók kerülendők. A mai reklámfelületek méretükben és színvilágukban teljesen eltérnek a környezetüktől. Feltűnésükkel elnyomják a helyi települési összképet és hangulatot.

IMPRESSZUM

8

VID KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

HONLAPCÍM: www.vid.hu

E-MAILCÍM:

CÍM: 8484 Vid, Széchenyi tér 14.

TELEFON:

POLGÁRMESTER: Szabó Róbert

FŐÉPÍTÉS: Farkas István

FŐÉPÍTÉS E-MAILCÍME: vid@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Kovács Krisztián

SZÖVEG: Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit

FOTÓ: Farkas István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Kovács Krisztián

Pusztamiske, 2017. december 09.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amelyek a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.